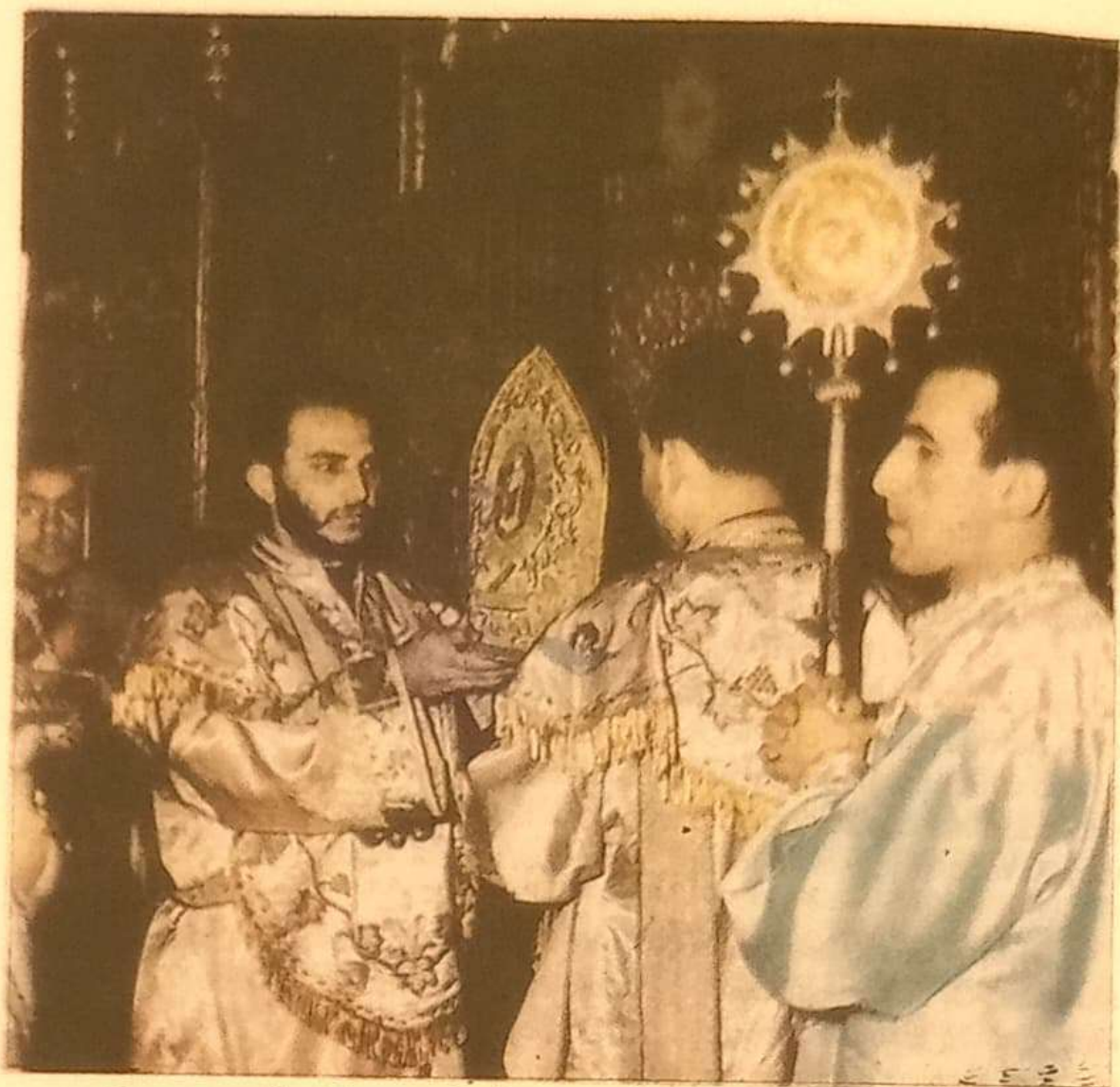

ΟΙ ΑΡΧΑΙΕΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

Θεολογικές θέσεις σε σύγκριση με την Ὁρθόδοξη Θεολογία. Οἱ ἀρχαῖες « Ἀνατολικές Ἐκκλησίες », πού ὑπάρχουν μέχρι σήμερα ὡς κλάδοι τοῦ Μονοφυσισμοῦ, εἶναι: ἡ Ἀρμενική, ἡ Κοπτική, ἡ Συροϊακωβιτική, ἡ Αἰθιοπική καί ἡ Μαλαμπαρική στίς Ἰνδίες. Μιά μονοθελητική παραφυάδα, οἱ Μαρωνῖτες τοῦ Λιβάνου, τό 18ο αἰώνα ἐνώθηκαν μέ τή Ρώμη. Οἱ μονοφυστικές « Ἐκκλησίες » δέχονται μόνο τίς τρεῖς πρῶτες οἰκουμ. Συνόδους. Ἀπέρριψαν τή Δ' Οἰκουμενική, γιατί τή θεωροῦσαν νεστοριανίζουσα. Κράτησαν τή διδασκαλία γιά τή «μία φύση» τοῦ Χριστοῦ μετά τήν ἐνωση θείας καί ἀνθρώπινης φύσεως στό Πρόσωπό του. Ὑπερτονίζουν τή θεία φύση καί ἀφήνουν στό περιθώριο τήν ἀνθρώπινη. Αὐτό ὁδηγεῖ τελικά σέ ἀδιαφορία γιά τήν «ἐν Χριστῷ» μεταμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου. Στό Χριστό δέ βλέπουν τό νέο ἄνθρωπο, πού ἀγιάζει τόν ἄνθρωπο καί τόν κόσμο, ἀλλά τό Θεό, πού ἀπορροφᾷ καί ἐξαφανίζει τόν ἄνθρωπο. Ἐπειδὴ ἀπέρριψαν τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο (τῆς Χαλκηδόνας), ὀνομάζονται καί *Προχαλκηδόνιοι*.

Δομή – δυναμικότητα καί δραστηριότητες τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν. Οἱ Προχαλκηδόνιες Ἐκκλησίες εἶναι σήμερα ὑπόδουλες, κυρίως κάτω ἀπό τό ἰσλαμικό στοιχεῖο. Ὅλες μαζί ἔχουν περίπου 20 ἑκατομμύρια πιστούς. Μερικά ἰδιαίτερα στοιχεῖα διαμορφώνουν τήν ταυτότητα κάθε μιᾶς ἀπό αὐτές τίς « Ἐκκλησίες ».

Ἡ « Ἀρμενική Ἐκκλησία ». Οἱ Ἀρμένιοι δέχθηκαν στόν Τρισάγιο Ὑμνο τή μονοφυσική προσθήκη «ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς». Στὴ Θ. Εὐχαριστία χρησιμοποιοῦν ἄζυμα καί κρασί ἀνέρωτο. Ἐχουν κρατήσῃ ἀκόμη λατινικά ἔθιμα (π.χ. τή λατινική μίτρα τῶν ἐπισκόπων, τό δακτυλίδι καί τήν ποιμενική ράβδο). Ὅσοι δέχθηκαν τόν παπισμό ὀνομάζονται σήμερα *ἀρμενοκαθολικοὶ* καί οἱ ὑπόλοιποι *ἀποστολικοὶ*. Ἀνώτατες Ἀρχές εἶναι τὰ δύο *Καθολικάτα* (τοῦ Ἑσματοῦ στή Σοβιετική Ἀρμενία καί τῆς Βηρυττοῦ) καί τὰ δύο *Πατριαρχεῖα* (τῆς Κων/λεως, 1461, καί τῶν Ἱεροσολύμων, 1311). Οἱ Ἀρμένιοι τιμοῦν ἰδιαίτερα τό Σταυρό, ὑποτιμοῦν, ὅμως, κάπως τίς εἰκόνες, γιατί αὐτές ὑπογραμμίζουν τήν ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ. Ἡ θρησκεία διατήρησε τήν ἐθνικότητα τοῦ ἀρμενικοῦ Λαοῦ, πού ἔζησε τρομερές περιπέτειες.

Προετοιμασία Ἀρμενικῆς λειτουργίας. Φωτογραφία στή Μονή
Ἁγίου Ἰακώβου, Ἱεροσολύμων

«Κοπτική Ἐκκλησία». «Τό ὄνομα «κόπτης» προέρχεται ἀπό τό ἐλληνικό «αἰγύπτιος», πού ἀραβικά προφέρεται Κίπτ. Οἱ Κόπτες δέχονται ἓνα μετριοπαθή μονοφυσισμό. Ἀναγνωρίζουν ὡς κεφαλή τους τόν Κόπτη Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας, πού ἔχει τόν ἐπίσημο τίτλο « Ἄμπα», δηλαδή Πατήρ. Οἱ Κόπτες ἀποτελοῦν τά 10% τοῦ αἰγυπτιακοῦ λαοῦ (3 ἑκατομμ.), ἔχουν 5.000 ἐνορίες καί 600 ἱερεῖς. Στό Κάιρο ὑπάρχει Κοπτική Θεολογική Σχολή, Βιβλιοθήκη καί Μουσεῖο.

«Αἰθιοπική Ἐκκλησία». Ἔχει τήν ἴδια θεολογία μέ τήν Κοπτική, μέ μερικές ἰδιορρυθμίες ὡς συνέπεια τῆς ἀπομονώσέως της. Μία μερίδα π.χ. δέχεται τρεῖς γεννήσεις τοῦ Χριστοῦ (προαιώνια, ἀπό τήν Παρθένο, ὡς Θεαν-

θρώπου). Έχουν επίσης ιουδαϊκά έθιμα (περιτομή, τήρησή του Σαββάτου), αλλά και ειδωλολατρικά (χορούς και όργανα, θυσίες ζώων κτλ.) Η έδρα του Προκαθημένου τους βρίσκεται στην Άδδīs Ἀμπέμπα. Ίερή πόλη, όμως, θεωρείται ή Ἀξούμ (Ἀξώμη), στην οποία φυλάσσεται, όπως πιστεύεται, ή «Κιβωτός τής Διαθήκης». Η Ἐκκλησία ἀνακηρύχτηκε αὐτοκέφαλη τό 1951, ό δέ ἀρχηγός της (Ἀμπούνα) τό 1958 πήρε τόν τίτλο του Πατριάρχη.

Συροϊακωβιτική Ἐκκλησία. « Ὁφείλει τό όνομά της στό Μονοφυσίτη Ἰάκωβο Βαρραδαῖο. Έχει περίπου 1 ἑκατομμ. πιστούς σ' όλο τόν κόσμο, μαζί μέ τούς μονοφυσίτες του Μαλαμπάρ τών Ἰνδιών. Ἀρχηγός τους εἶναι ἕνας Ἰακωβίτης Πατριάρχης, πού από τό 13ο αἶώνα φέρει τό όνομα Ἰγνάτιος. Σ' αὐτόν υπάγονται καί οἱ μονοφυσίτες του Μαλαμπάρ. Η δογματική τους διδασκαλία εἶναι ή ἴδια μέ εκείνη τών Κοπτών. Οἱ Σύροι μονοφυσίτες υπῆρξαν πάντοτε πλησιέστερα στην Ὁρθοδοξία από όσο οἱ ἄλλοι.

Όλες οἱ Ἀνατολικές Ἐκκλησίες ἔχουν ἀναπτύξει τά θεολογικά Γράμματα καί τή Λατρεία. Έχουν ἑκκλησιαστικές Σχολές καί ἐκδίδουν ἑκκλησιαστικά περιοδικά. Καλλιέργησαν ἑκκλησιαστική τέχνη καί διατήρησαν τό μοναχικό βίο. Μεγάλη δραστηριότητα ἔχουν οἱ Κινήσεις Νέων τών Ἐκκλησιών αὐτῶν, πού συμμετέχουν στην Παγκόσμια Χριστιανική Νεανική Κίνηση.

Σχέσεις μέ τήν Ὁρθοδοξία καί πιθανότητα γιά μελλοντική ἔνωση. Οἱ μονοφυσιτικές Ἐκκλησίες ἤλθαν στό παρελθόν πολύ συχνά σέ ἐπαφή μέ τήν Ὁρθοδοξία. Η ἐξάπλωση καί ἐπιρροή του Ἰσλαμισμού, όμως, υπῆρξε τό μεγάλο ἔμπόδιο στην ἀποτελεσματική προσέγγισή τους. Στή βυζαντινή περίοδο ἔγιναν προσπάθειες ἐνώσεώς τους μέ τήν Ὁρθοδοξία χωρίς όμως ἀποτελέσματα. Περισσότερη ἐπιτυχία εἶχαν οἱ ἐπαφές μέ τήν Ἀρμενική Ἐκκλησία, λόγω τής ἀμοιβαίας συμπάθειας μεταξύ ἀρμενικοῦ καί ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Τό 633 ἐνώθηκαν οἱ Ἀρμένιοι μέ τήν Ὁρθοδοξία, ἀλλά ή ἔνωση ἦταν προσωρινή. Μόνο ἕνα μικρό τμήμα ἔμεινε ἐνωμένο, οἱ Χαϊκορούμ (Ἑλληνοαρμένιοι). Στόν αἶώνα μας ξανάρχισαν οἱ ἐνωτικές προσπάθειες στά πλαίσια τής Οἰκουμενικῆς Κινήσεως. Όπως ἔχει διαπιστωθεῖ, οἱ διαφορές δέν εἶναι ἀγεφύρωτες. Οἱ Ἀνατολικές Ἐκκλησίες κρατοῦν μία φράση του Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας («μία φύσις του Θεοῦ Λόγου σαρκακωμένη»), δέν τήν ἐρμηνεύουν όμως μέ σαφήνεια καί ἔτσι ή διαφωνία δέν εἶναι στην οὐσία του δόγματος, ἀλλά στή διατύπωση. Γι' αὐτό ή ἐλπίδα γιά μελλοντική συμφωνία εἶναι μεγάλη.

Ἐκτός, όμως, από τό θεολογικό διάλογο πού συνεχίζεται, ή Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία διευρύνει τίς ἐπαφές της μέ τίς Ἀνατολικές Ἐκκλησίες καί μέ ἄλλα

μέσα, π.χ. επισκέψεις, αλληλογραφία κτλ. Ἀκόμη, νέοι τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, ἰδιαίτερα Αἰθίοπες καί Κόπτες, σπουδάζουν στίς Ὁρθόδοξες Θεολογικές Σχολές, καί ἄρχισαν νά παρουσιάζουν σπουδαῖες θεολογικές διατριβές, πού μελετοῦν εἰδικά τό πρόβλημα τῆς δογματικῆς συμφωνίας τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν μέ τήν Ὁρθοδοξία.

Ἑρωτήσεις

1. Ποιές συνέπειες ἔχει ἡ ὑποτίμηση τῆς «ἀνθρωπίνης φύσεως» ἀπό τό Μο-
νοφυσιτισμό;
2. Ποιές εἶναι οἱ βασικές διαφορές τῶν Προχαλκηδονίων ἀπό τήν Ὁρθοδο-
ξία;
3. Γιατί πρέπει νά ἐνταθεῖ ἡ ἐνωτική προσπάθεια μέ τίς Προχαλκηδόνιες
Ἐκκλησίες;

